

УДК 327.7:061.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2023-2-1>

МЕХАНІЗМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ КОНФЛІКТІВ

Байрак Сергій Олександрович,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри політології та публічного управління

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORCID ID: 0000-0001-6290-7634

В умовах сучасного багатопольярного світу тема підтримання миру та безпеки набуває надважливого значення. Основна роль у врегулюванні міжнародних конфліктів належить Організації Об'єднаних Націй (ООН). Встановлено, що основними механізмами ООН у врегулюванні міждержавних конфліктів є: превентивна дипломатія, установлення миру/миротворчість, примус до, підтримання миру, миробудівництво в постконфронтаційний період.

На початковій фазі конфлікту «стабільного миру», ефективною є «звичайна дипломатія» без міжнародного втручання. В умовах «нестабільного миру» залучається механізм «превентивної дипломатії». У випадку подальшого розгортання конфлікту та настання фази «кризи», відбувається залучення «кризової дипломатії». У випадках переходу конфлікту у відкриту форму збройного протистояння свою діяльність розпочинають міжнародні організації чи інші посередники з метою його зупинення та досягнення мирних домовленостей між ворогуючими сторонами. Коли конфліктуючі сторони відмовляються припинити збройне протистояння, міжнародна спільнота може застосувати механізм «примус до миру». Після цього гаряча фаза конфлікту зазвичай переходить у фазу «пошук шляхів виходу із кризи» та досягнення мирних домовленостей. На цьому етапі ООН чи інша міжнародна організація може ввести сили для «підтримки миру», розведення ворогуючих сторін. Після цього (або і одночасно) розпочинається «постконфліктне миробудівництво» – діяльність на різних рівнях залучених до конфлікту спільнот з метою врегулювання глибинних причин конфлікту та недопущення його повторення. Успішна реалізація цих компонентів призводить до «сталого миру», тобто досягнення системного балансу інтересів, за яких відновлення конфлікту було б немислиме і не вигідне. Визначено ефективність механізмів ООН в умовах війни російської держави проти України.

Ключові слова: Організація Об'єднаних Націй, механізми врегулювання міждержавних конфліктів, Україна, превентивна дипломатія, миротворчість, примус до миру, підтримання миру, миробудівництво.

Bairak Serhii. United Nations mechanisms for the settlement of interstate conflicts

In today's multipolar world, the topic of maintaining peace and security is of utmost importance. The United Nations (UN) plays a key role in resolving international conflicts. It has been established that the main mechanisms of the United Nations in the settlement of interstate conflicts are: preventive diplomacy, peacemaking/peacekeeping, coercion, peacekeeping, and peace building in the post-conflict period. In the initial phase of a "stable peace" conflict, "conventional diplomacy" without international intervention is effective. In conditions of "unstable peace", the mechanism of "preventive diplomacy" is involved. If the conflict turns into an open form of armed confrontation, international organizations or other mediators begin their activities to stop it and reach peace agreements between the warring parties. When the conflicting parties refuse to stop the armed confrontation, the international community can use the mechanism of "compulsion to peace". After that, the hot phase of the conflict usually turns into a phase of "finding ways out of the crisis" and reaching peace agreements. At this stage, the UN or another international organization can send in forces to "keep the peace" and separate the warring parties. After this (or simultaneously), "post-conflict peace building" begins – activities at different levels of the communities involved in the conflict to address the root causes of the conflict and prevent its recurrence. The successful implementation of these components leads to "sustainable peace", i.e., the achievement of a systemic balance of interests in which the resumption of conflict would be unthinkable and unprofitable. The effectiveness of the UN mechanisms in the context of the Russian state's war against Ukraine has been determined.

Key words: United Nations, mechanisms for resolving interstate conflicts, Ukraine, preventive diplomacy, peacemaking, peace enforcement, peacekeeping, peace building.

Актуальність дослідження. В умовах сучасного багатополярного світу, посилення інтеграційних процесів, руйнування міждержавних і міжрегіональних бар'єрів тема підтримання миру та безпеки набуває надважливого значення. Основна роль у врегулюванні міжнародних конфліктів належить Організації Об'єднаних Націй (ООН). Діяльність ООН у цьому напрямі має складну багатокомпонентну структуру й за своєю суттю використовує низку механізмів, покликаних виконувати одну з найважливіших функцій організації – збереження в світі миру.

Мета статті – визначення основних механізмів ООН у врегулюванні міждержавних конфліктів та встановлення їх ефективності в умовах війни російської держави проти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Механізми Організації Об'єднаних Націй (ООН) щодо врегулювання міждержавних конфліктів досліджує значна кількість, як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Спеціалізовано та докладно про функції та роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів йдеться у публікаціях К. Аннана, Б. Бутрос-Галі, М. Гоулдінга тощо. Дослідження питання механізмів ООН у врегулюванні міждержавних конфліктних ситуацій, аналізу шляхів їх попередження та недопущення приділена увага значної кількості західних науковців, зокрема Х. Булла, С. Венса, Дж. Гальтунга, Т. Гура, Г. Еванса, Я. Елліассона, У. Зартмана, Дж. Опійо, Р. Фельтхема та ін.

Серед вітчизняних науковців особливу увагу цій проблемі приділяють І. Блищенко, С. Бойчук, В. Бруз, О. Гогоша, М. Мацяк, В. Мицик, Л. Панченко, В. Філіпчук тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні діяльність ООН у сфері врегулювання міждержавних конфліктів визначають Статут організації та інші правові акти (близько 20). Їх виконання покладено на інституційні структури, такі як Рада Безпеки, Генеральна асамблея, Міжнародний Суд ООН та їх допоміжні органи. До останніх

відносяться Військово-штабний комітет, Комісія з миробудівництва, Комітети із санкцій, Департаменти операцій із підтримання миру, польової підтримки, політичних питань.

Міжнародну діяльність ООН щодо підтримання миру та безпеки в світі часто ототожнюють із «миротворчістю», надаючи цьому терміну різних тлумачень. Іноді її визначають як будь-яку діяльність, спрямовану на досягнення згоди між сторонами, що перебувають у конфлікті та відновлення миру. Іноді під «миротворчістю» розуміють лише розміщення військового контингенту ООН, «голубих шоломів» для розведення конфліктуючих сторін. У третьому випадку її ототожнюють із з військовими операціями з примусу до миру.

У міжнародній практиці виділяють наступні форми міжнародної «миротворчої» діяльності, які відзначив, ще в 1992 р., Генеральний секретар ООН Бутрос Бутрос-Галі у доповіді «Порядок денний задля миру» ("Agenda for Peace"): превентивна дипломатія (*preventive diplomacy*), установа миру/миротворчість (*peace making*), примус до миру (*peace enforcement*), підтримання миру (*peacekeeping*), миробудівництво в постконфронтаційний період (*peace building*) [1]. Хоча ці форми миротворчої діяльності застосовуються на різних фазах конфлікту, вони тісно пов'язані між собою.

На початковій фазі конфлікту «стабільного миру», ефективною є «звичайна дипломатія» без міжнародного втручання. В умовах «нестабільного миру» залучається механізм «превентивної дипломатії». У випадку подальшого розгортання конфлікту та настання фази «кризи», відбувається залучення «кризової дипломатії». У випадках переходу конфлікту у відкриту форму збройного протистояння свою діяльність розпочинають міжнародні організації чи інших посередники з метою його зупинення та досягнення мирних домовленостей між ворогуючими сторонами.

Коли конфліктуючі сторони відмовляються припинити збройне протистояння, міжнародна спільнота може застосувати

механізм «примус до миру». Після цього гаряча фаза конфлікту зазвичай переходить у фазу «пошук шляхів виходу із кризи» та досягнення мирних домовленостей. На цьому етапі ООН чи інша міжнародна організація може ввести сили для «підтримки миру», розведення ворогуючих сторін. Після цього (або і одночасно) розпочинається «постконфліктне миробудівництво» – діяльність на різних рівнях залучених до конфлікту спілнот з метою врегулювання глибинних причин конфлікту та недопущення його повторення. Успішна реалізація цих компонентів призводить до «сталого миру», тобто досягнення системного балансу інтересів, за яких відновлення конфлікту немислиме і невігідне.

У сучасному тлумаченні концепція превентивної дипломатії з'явилася та розвинулася в рамках системи Організації Об'єднаних Націй. Вперше ця ідея була представлена Генеральним секретарем ООН Даґом Гаммаршельдом під час XV сесії Генеральної асамблеї у 1960 р., коли світ перебував у період глобального протистояння двох політичних систем. На той час існувала недостатня можливість використовувати механізми колективної безпеки, закріплені в Статуті ООН, а превентивна дипломатія ще не розглядалася як повноцінний інструмент для забезпечення миру та безпеки у світі. Ця концепція представляла собою лише ідею про запобігання поширенню місцевих конфліктів та недопущення можливого втручання США та СРСР у їх перебіг. Основною метою було стримування розширення «холодної війни» і формування позитивного авторитету ООН у сфері врегулювання конфліктів [2, с. 290].

На сьогодні превентивну дипломатію трактують як консенсусне вирішення суперечок [2, с. 288], «м'яке» посередництво» [3, с. 150] чи «м'язова» дипломатію [4, с. 64].

На нашу думку, превентивна дипломатія – це дії, спрямовані на те, щоб не допустити переходу існуючих суперечок у конфлікт та обмеження масштабів конфліктів після їх виникнення. Запобігання – найбільш дієвий засіб ефективного управління конфліктом.

У рамках реалізації превентивної дипломатії можуть використовуватися різноманітні дипломатичні, політичні, економічні, фінансові, правові, військові та інші інструменти для попередження переростання конфлікту в «гарячу» фазу чи для його локалізації. Такі інструменти мирного врегулювання конфліктів вказані, зокрема, у ст. 33 Статуту ООН: «Сторони, що беруть участь у будь-якому конфлікті, продовження якого могло б загрожувати підтримці міжнародного миру й безпеки, повинні насамперед намагатися вирішити конфлікт шляхом переговорів, обстеження, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звертання до регіональних органів або угод чи інших мирних засобів на власний вибір» [5]. Але на практиці міжнародна превентивна дипломатія має значно ширший перелік інструментів і може бути ефективною за наявності політичної волі та належних ресурсів. Зокрема, реалізація механізму превентивної дипломатії включає: а) заходи зі зміцнення довіри (обмін військовими місіями, створення регіональних та субрегіональних центрів контролю за угодами сфери озброєння, проведення консультацій); б) виявлення фактів (збір та аналіз інформації щодо територій, конфліктогенних за своїм характером); в) раннє попередження (синтез політичних показників з інформацією системи раннього попередження екологічних та стихійних лих, загрози голоду тощо); г) превентивне розгортання (заходи з розміщення збройних контингентів під командуванням ООН в проміжок часу, що передуює початку конфлікту); д) формування демілітаризованих зон [1].

Особливістю превентивної дипломатії є те, що вона проявляється у період між дипломатією мирного часу та кризовою дипломатією – діями з врегулювання конфлікту після його переходу у «гарячу» фазу. Відтак ключова роль для успіху превентивної дипломатії відводиться чиннику часу.

Прикладом ефективності превентивної дипломатії слугує врегулювання Карибської кризи 1962 р., яка могла

призвести до надзвичайно серйозного конфлікту між Радянським Союзом і Сполученими Штатами. Після інтенсивних двотижневих переговорів вдалося вирішити цю ситуацію. Карибська криза слугує прикладом важливості міжнародних організацій, таких як ООН, у вирішенні складних геополітичних питань. Зокрема, Міжнародний комітет Червоного Хреста дав згоду на призначення нейтральних інспекторів для перевірки виконання Радянським Союзом зобов'язань про нерозміщення балістичні ракети на Кубі. Роль цієї організації в посередництві допомогла знизити напругу в критичний момент конфлікту [6, с. 135].

Знакові миротворчі операції із мандатом щодо превентивного розгортання відбулися свого часу у Центральноафриканській Республіці, Македонії, Гаїті. Їхньою істотною ознакою було те, що конфлікт розвивався без застосування насилля. Саме такий інструмент, як превентивне розгортання у відповідь на звернення однієї зі сторін конфлікту, ще до його переходу в гарячу фазу, вважається потенційно найефективнішими для уникнення повномасштабних воєн та збройних конфліктів.

Попри успішність зазначених операцій, цей механізм практично не був задіяним в умовах російської анексії Кримського півострова України; подальшій дестабілізації ситуації російською владою у східних та південних областях України із її переходом у збройний конфлікт 2014 р.; повномасштабного воєнного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 р. Основні кроки, що були зроблені міжнародною спільнотою в цих умовах, зводилися до обстеження ситуації в Україні, докладання зусиль щодо посередництва і примирення. Однак усі ці зусилля скоріше намагались наздогнати події, що відбувалися, аніж їх упереджувати.

Військова агресія РФ проти України поставила світове співтовариство перед фактом неефективності превентивного врегулювання конфлікту, коли однією з конфліктуючих сторін є країна – постійний член Ради Безпеки ООН та ОБСЄ,

яка порушує територіальну цілісність іншої держави шляхом прямого застосування воєнної сили. Насамперед йдеться про російську державу, яка, володіючи правом вето у Раді Безпеки ООН, блокує усі зусилля міжнародної спільноти не лише щодо попередження військової агресії проти суверенної держави, а й припинення війни та справедливого покарання агресора.

Двома різними формами деескалації конфлікту на етапі його найбільшого загострення є миротворчість та примус до миру.

Миротворчість – дії, спрямовані на те, щоб схилити ворогуючі сторони до угоди, головним чином за допомогою таких мирних засобів, які передбачені Статутом ООН [5].

Миротворчість може включати мирні, тимчасові та примусові заходи. Ст. 33 Статуту ООН містить наступні мирні засоби врегулювання спорів: переговори, обстеження, посередництво, примирення, арбітраж, судовий розгляд, звертання до регіональних організацій та інші засоби на власний вибір [5]. Якщо такі засоби не призводять до розв'язання конфлікту, тоді Рада Безпеки ООН втручається в цю ситуацію та вживає заходів відповідно до своєї компетенції, яка визначена, зокрема, в Розділі VII Статуту, в тому числі шляхом примусу до миру.

Миротворча діяльність є одним із найефективніших інструментів Організації Об'єднаних Націй з надання допомоги країнам, які йдуть непростим шляхом від конфлікту до світу. Розгорнуті сьогодні багатoproфільні миротворчі операції покликані не лише підтримувати мир та безпеку, а й сприяти політичним процесам, захищати цивільних осіб, надавати допомогу у роззброєнні, демобілізації та реінтеграції колишніх комбатантів; підтримувати конституційні процеси та організацію виборів, захищати та заохочувати дотримання прав людини та допомагати у відновленні верховенства закону. Операції з підтримки миру одержують свої мандати від Ради Безпеки ООН; їхні війська та поліція надаються державами-членами; операції

знаходяться у веденні Департаменту миротворчих операцій та отримують підтримку від Департаменту оперативної підтримки у штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку. В даний час розгорнуто 12 операцій ООН з підтримки миру, всього ж починаючи з 1948 р. було проведено 71 миротворчу операцію [7].

Однією з найуспішніших спроб досягнення мирного розв'язання міжнародного конфлікту є посередництво ООН у справі Афганістану. Після продуктивних та тривалих переговорів у Женеві 1988 р. була укладена угода між Афганістаном, Пакистаном, США та СРСР. Її результатом стало досягнення домовленості про виведення радянського військового контингенту (близько 130 тис.) із території Афганістану та реалізація цього кроку на початку 1989 р. [8, с. 565].

Примус до миру – дії, які передбачають вжиття примусових заходів проти однієї чи кількох ворогуючих сторін з метою припинення збройного конфлікту.

Примус до миру застосовують після того, коли всі мирні засоби припинення конфлікту вичерпано, а рішення ООН чи регіональних організацій не виконуються однією чи кількома сторонами конфлікту. Мета такого втручання полягає в створенні умов, які уможливають припинення бойових дій.

В арсеналі Ради Безпеки (РБ) ООН є примусові заходи, які можуть бути пов'язані з використанням/невикористанням збройних сил. Перша група заходів перелічена в ст. 41 Статуту і включає повне або часткове припинення економічних відносин, залізничних, морських, повітряних, поштових, телеграфних, радіо або інших засобів сполучення, а також розрив дипломатичних відносин [5].

У разі неефективності таких заходів ст. 42 Статуту уповноважує Раду Безпеки застосовувати повітряні, морські або сухопутні сили держав-членів ООН проти порушників міжнародного миру та безпеки [5]. Класичним прикладом операції примусу до миру були дії США та їхніх союзників проти Іраку у відповідь на анексію Кувейту. Ці дії здійснювалися за мандатом, наданим Резолю-

цією РБ ООН № 678 від 29 листопада 1990 р., яка уповноважила використання усіх необхідних заходів для того, щоб домогтися виведення іракських військ з Кувейту.

На практиці держави та міжнародні коаліції неодноразово проводили операції по «примусу до миру» без мандату РБ ООН. Приклад – повітряні інтервенції держав НАТО в Боснію і Герцеговину в 1995 р. та Югославію в 1999 р., вторгнення США в Ірак у 2003 р., втручання російської держави в грузинсько-осетинський конфлікт 2008 р. тощо. Кожна з цих операцій отримувала свої пояснення від їх ініціаторів, іноді навіть із використанням концепції гуманітарної інтервенції, що однак часто слугувало прикриттям для суто національних інтересів.

Громадянська війна в Лівії створила унікальний прецедент, коли Резолюція РБ ООН № 1973 від 17.03.2011 р., яка передбачала захист цивільного населення усіма засобами (крім окупації лівійської території), дала можливість окремими державами НАТО та Лігою арабських держав надати підтримку лівійським повстанцям у протистоянні із режимом Муаммара Каддафі.

У цьому контексті постає логічним питання щодо невикористання міжнародною спільнотою цього механізму проти російського режиму, який здійснив агресію проти України: будучи постійним членом РБ ООН із правом вето та статусом ядерної держави унеможливає використання ООН «примусу до миру» як інструменту припинення військової агресії.

Підтримання миру – дії пов'язані із розгортанням у районі конфлікту груп спостерігачів, військових контингентів і поліцейського (цивільного) персоналу ООН з метою сприяння додержанню досягнутих домовленостей і умов припинення вогню.

Сутність операцій із підтримання миру обґрунтовано концепцією ООН на початку 1980-х рр., яку сформулював заступник Генерального секретаря Б. Уркварт: «використання Об'єднаними Націями воєнного персоналу й угруповань не як

бойової сили, а як механізму припинення ворожнечі й буферу між конфліктуючими силами» [9]. Метою операцій із підтримання миру є припинення воєнних конфліктів; запобігання їхній ескалації; створення умов, які сприяють політичному розв'язанню суперечностей і виключенню можливості рецидиву конфлікту; забезпечення правопорядку в зоні конфлікту; проведення гуманітарних акцій; відновлення порушених конфліктом соціальних і політичних систем.

Операції з підтримання миру (ОПМ) під егідою ООН базуються на трьох принципах: згода сторін, неупередженість і незастосування сили за винятком самооборони та захисту мандату.

Розрізняють три види ОПМ:

1) місії спостерігачів, які виконують нагляд за виконанням домовленостей про припинення вогню;

2) військові місії, які забезпечують створення буферної зони між ворогуючими сторонами;

3) багатокомпонентні місії у складі військового, поліцейського та цивільного персоналу, які сприяють демобілізації комбатантів та їх реінтеграції в суспільство, розмінуванню територій, поверненню переміщених осіб, посиленню державних інституцій.

Розгортання ОПМ вимагає виконання низки послідовних етапів:

1. *Домовленість між ворогуючими сторонами.* Якщо обидві сторони дійдуть згоди, що ОПМ є найкращим інструментом стабілізації, вони звертаються до держав чи міжнародних організацій із проханням про розгортання місії ООН.

2. *Підтримка зацікавлених сторін.* Політична підтримка ОПМ здійснюється переважно донорами міжнародного миру та безпеки. Здебільшого до них належать регіональні організації (НАТО, Африканський Союз, ECOWAS), які мають інтерес у стабілізації безпекового середовища або окремі держави Азії та Африки, для яких ОПМ є важливим джерелом наповнення ВВП (Бангладеш, Ефіопія, Кенія, Індія, Пакистан, Руанда).

3. *Технічна оцінка району розгортання ОПМ.* Зазвичай Секретаріат ООН ініціює відправку місії з метою оцінки вій-

ськової, політичної, безпекової та гуманітарної ситуації в зоні конфлікту.

4. *Доповідь Генерального секретаря ООН.* У ній за підсумками технічної оцінки визначається бюджет, чисельність персоналу й інші ресурси, необхідні для майбутньої операції. Ця доповідь передається на розгляд РБ ООН.

5. *Резолюція Ради Безпеки ООН.* Отримання мандату ООН на проведення ОПМ вимагає підтримки дев'яти з 15 членів РБ, включаючи голоси, які збігаються, всіх постійних членів. Ця резолюція визначає мандат, масштаби й задачі операції.

6. *Затвердження бюджету операції Генеральною Асамблеєю ООН.*

7. *Формування персоналу операції.* Генсек ООН зазвичай призначає главу місії, командувача силами ОПМ, комісара поліції, керівний склад цивільного персоналу.

8. *Планування ОПМ.* Глава місії, Департамент операцій з підтримання миру та Департамент польової підтримки здійснюють політичне, військове та оперативне керівництво, а також матеріально-технічне забезпечення операції.

9. *Розгортання ОПМ.* Вслід за створенням штаб-квартири відбувається поступове географічне розширення присутності місії до масштабів, передбачених мандатом РБ ООН [5].

Постконфліктне миробудівництво – дії щодо виявлення і підтримки структур схильних сприяти зміцненню миру з метою попередження рецидиву конфлікту.

Його складовими частинами є роззброєння сторін, вилучення і зберігання або знищення зброї, репатріація біженців, нагляд за проведенням виборів, сприяння відновленню порядку тощо.

Складність цього механізму полягає у тому, що такі операції одночасно мають відбуватися в різних сферах: політичній, гуманітарній, сфері розвитку, прав людини й безпеки. При цьому часто за дуже ризикованих обставин. Багато із цих завдань є миротворчістю і тому інтегровані мирні операції мають бути взаємопов'язаними для побудови тривалого миру та розвитку [10, с. 49]. Очевидним видається той факт, що для

цього потрібно й надалі вдосконалювати робочі методи Ради Безпеки ООН, вести справу до підвищення рівня її експертизи, у тому числі військової.

Миробудівництво сприяє утвердженню т. зв. «позитивного» або «сталого» миру, тобто не просто призупиненню насильства чи бойових дій, а усуненню глибинних причин конфлікту, врегулювання проблем, які можуть зумовити його відновлення. Як неодноразово відзначалося в різноманітних дослідженнях, близько половини конфліктів упродовж 20 років після завершення їх «гарячої» фази повторюються в тій чи іншій формі. Тобто не оголошення перемир'я чи навіть формального миру є кінцевою метою діяльності по врегулюванню конфлікту, а досягнення стану сталого миру й усунення причин конфлікту. Саме тут ключова роль у міжнародній миротворчості належить миробудівництву.

Утвердження позитивного миру вимагає, щоб миробудівництво відбувалося паралельно на трьох рівнях: 1) *вищий рівень* за участю лідерів сторін; 2) *проміжний рівень* за участю інтелектуальної еліти, яка одночасно має зв'язок з вищим керівництвом і користується авторитетом серед пересічних людей; 3) *місцевий рівень* за участю осіб, які безпосередньо постраждали від негативних наслідків конфлікту. Причому миробудівнича робота однаково потрібна, незважаючи на те, чи конфлікт був внутрішньодержавним чи міждержавним.

Миробудівництво вважається успішним, якщо сторони завершили три етапи: 1) зміна структурних дисбалансів у відносинах між сторонами; врегулювання глибинних політичних, економічних, територіальних, ідеологічних причин конфлікту; 2) покращення політичних, торгово-економічних, культурних, міжлюдських відносин між сторонами; 3) зміна емоційно-ідеологічного взаємного сприйняття сторін, поява мирного «проекту співжиття в майбутньому» раніше ворогуючих сторін.

Критичною точкою, коли можна говорити про успіх у процесі миробудівництва, є зміна негативного сприйняття протилежної сторони, що накопилось внаслідок соціальної мобілізації під час конфлікту. Миробудівництво – це складний і повільний процес, який потребує винахідливості та новаторства, а також терпіння та політичної волі з боку всіх сторін конфлікту. Натомість єдиною його альтернативою є хаос і анархія, які в будь-який момент можуть призвести до ще більших людських жертв і безпрецедентних матеріальних збитків.

Висновки. Російсько-українська війна, що триває понад дев'ять років, актуалізує питання щодо ефективності існуючої системи міжнародних організацій, насамперед ООН, ОБСЄ, НАТО та ін., які не змогли попередити розв'язання масштабного збройного конфлікту в центрі Європи, неспровокованої агресії російської держави на суверенну Україну.

У цьому контексті варто згадати та відмітити міркування лауреата Нобелівської премії, австро-англійського економіста і політичного філософа Фрідріха фон Гаєка, який наприкінці Другої світової війни попереджав про хибність створення надвеликих міжнародних організацій на кшталт Ліги націй, яка не змогла виконати покладених на неї завдань. Вчений писав, що саме «невдалі спроби перетворити її на світову організацію стали причиною її слабкості. Менша і водночас потужніша Ліга могла б стати кращим інструментом для збереження миру... Порівняно тісний зв'язок у форматі Федерального союзу спершу можна буде встановити лише в межах такого невеликого регіону – частини Західної Європи, хоча поступово його можна буде розширювати» [11, с. 115].

Саме в контексті цих міркувань політичного мислителя і йдуть пошуки створення нових європейських союзів на півночі та сході Європи, де Україні доведеться грати одну із провідних ролей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бутрос-Галі Б. «Порядок денний задля миру». URL: <http://surl.li/lehts> (дата звернення: 11.09.2023).
2. Eliasson J. Preventive Diplomacy. The adventure of peace: Dag Hammar skjold and the future of the United Nations. Ney-York, 2006. P. 286–297.
3. Galtung J. Twenty-Five Years of Peace Research: Ten Challenges and Some Responses. *Journal of Peace Research*. 1985. Vol. 22. No 2. P. 141–158.
4. Opiyo J. O. The challenges of preventive diplomacy: The United Nations' post Cold War experiences in Africa. *African Journal on Conflict Resolution*. 2012. Vol. 12 No. 1. P. 61–81. URL: <http://www.ajol.info/index.php/ajcr/article/view/78701> (дата звернення: 02.09.2023).
5. Статут ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 10.09.2023).
6. Гогоша О. Участь Міжнародного Комітету Червоного Хреста у гуманітарних місіях та операціях ООН. *Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини*. 2012. Вип. 31. С. 95–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_31_13 (дата звернення: 03.09.2023).
7. Maintain International Peace and Security. URL: <https://www.un.org/en/our-work/maintain-international-peace-and-security> (дата звернення: 03.09.2023).
8. Коміренко І. Женевські угоди про врегулювання в Афганістані 1988. Українська дипломатична енциклопедія : у 2-х т. / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
9. Remarks of Mr. Jean Marie-Guehenno, Under Secretary General for Peacekeeping operations. *Fourth Committee of the General Assembly*. 2012. 25 October. URL: <http://surl.li/lfkid> (дата звернення: 23.08.2023).
10. Мацяк М., Федина С. Механізми встановлення та підтримання миру в діяльності Організації Об'єднаних Націй. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2008. Вип. 25. С. 47–53.
11. Гаєк Ф. Шлях до рабства / пер. з англ. С. Рачинський. Київ : Наш Формат, 2022. 208 с.
12. Бойчук С. Інформаційна складова миротворчих операцій ООН. *Актуальні проблеми міжнародних відносин* : зб. наук. праць. Київ, 2008. Вип. 81. Ч. 2. С. 26–35.
13. Бруз В. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів і в боротьбі проти тероризму. Київ : ВПК «Експрес-Поліграф», 2010. 128 с.
14. Філіпчук В. Міжнародна миротворчість та війна на Сході України: чи є точки дотику? Превентивна дипломатія, миротворчість, підтримка миру та миробудівництво у врегулюванні «українського конфлікту». Київ : Міжнародний центр перспективних досліджень, 2016. 44 с. URL: <https://www.slideshare.net/DonbassFullAccess/ss-129466684> (дата звернення: 23.08.2023).
15. Zartman W. Preventive Diplomacy: Setting the Stage. Preventive negotiations: Avoiding Conflict Escalation. New York : Rowman & Littlefield Publishers inc., 2000. 336 p.

REFERENCES:

1. Butros-Hali B. "Poriodok denniy zadlia myru". URL: <http://surl.li/lehts> (data zvernennja: 11.09.2023).
2. Eliasson J. (2006) Preventive Diplomacy. The adventure of peace : Dag Hammar skjold and the future of the United Nations. Ney-York, 2006. P. 286–297.
3. Galtung J. (1985) Twenty-Five Years of Peace Research: Ten Challenges and Some Responses. *Journal of Peace Research*. Vol. 22. No 2. P. 141–158.
4. Opiyo J. (2012) The challenges of preventive diplomacy: The United Nations' post Cold War experiences in Africa. *African Journal on Conflict Resolution*. Vol. 12 No. 1. P. 61–81. URL: <http://www.ajol.info/index.php/ajcr/article/view/78701> (data zvernennja: 02.09.2023).
5. Statut OON. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (data zvernennja: 10.09.2023) [in Ukrainian].
6. Hohosha O. (2012) Uchast Mizhnarodnoho Komitetu Chervonoho Khresta u humanitarnykh misiakh ta operatsiiakh OON. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser.: Mizhnarodni vidnosyny*. Vyp. 31. S. 95–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_31_13 (data zvernennja: 03.09.2023) [in Ukrainian].

7. Maintain International Peace and Security. URL: <https://www.un.org/en/our-work/maintain-international-peace-and-security> (data zvernennja:03.09.2023).
8. Komirenko I. (2004) Zhenevski uhody pro vrehuliuvannia v Afhanistani 1988. Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia: u 2-kh t. / redkol.: L. V. Huberskyi (holova) ta in. Kyiv: Znannia Ukrainy. T. 1. 760 s. [in Ukrainian].
9. Remarks of Mr. Jean Marie-Guehenno, Under Secretary General for Peacekeeping operations. *Fourth Committee of the General Assembly*. 2012. 25 October. URL: <http://surl.li/lfkid> (data zvernennja: 23.08.2023).
10. Matsiakh M., Fedyna S. (2008) Mekhanizmy vstanovlennia ta pidtrymannia myru v diialnosti Orhanizatsii Obiednanykh Natsii. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia: Mizhnarodni vidnosyny*. Vyp. 25. S. 47–53. [in Ukrainian]
11. Haiek F. (2022) Shliakh do rabstva / per. z anhl. S. Rachynskyi. Kyiv: Nash Format. 208 s. [in Ukrainian].
12. Boichuk S. (2008) Informatsiina skladova myrotvorchykh operatsii OON. Ak-tualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn: zb. nauk. prats. Kyiv. Vyp. 81. Ch. 2. S. 26–35 [in Ukrainian].
13. Bruz V. (2010) Rol OON u vrehuliuvanni mizhnarodnykh konfliktiv i v borotbi proty teroryzmu. Kyiv : VPK "Ekspres-Polihraf". 128 s. [in Ukrainian]
14. Filipchuk V. (2016) Mizhnarodna myrotvorchist ta viina na Skhodi Ukrainy: chy ye tochky dotyku? Preventyvna dyplomatiia, myrotvorchist, pidtrymka myru ta myrobudivnytstvo u vrehuliuvanni "ukrainskoho konfliktu". Kyiv : Mizhnarodnyi tsentr perspektyvnykh doslidzhen. 44 c. URL: <https://www.slideshare.net/DonbassFullAccess/ss-129466684> (data zvernennja 23.08.2023) [in Ukrainian].
15. Zartman W. (2000) *Preventive Diplomacy: Setting the Stage. Preventive negotiations: Avoiding Conflict Escalation*. New York : Rowman & Littlefield Publishers inc., 336 p.